

Kent Academic Repository

Full text document (pdf)

Citation for published version

Roser i Puig, Montserrat (2012) La recepció de Joan Maragall en el món anglosaxó. Catalonia, 10 (Spring). pp. 1-8. ISSN 1760-6659.

DOI

Link to record in KAR

<https://kar.kent.ac.uk/54476/>

Document Version

UNSPECIFIED

Copyright & reuse

Content in the Kent Academic Repository is made available for research purposes. Unless otherwise stated all content is protected by copyright and in the absence of an open licence (eg Creative Commons), permissions for further reuse of content should be sought from the publisher, author or other copyright holder.

Versions of research

The version in the Kent Academic Repository may differ from the final published version.

Users are advised to check <http://kar.kent.ac.uk> for the status of the paper. **Users should always cite the published version of record.**

Enquiries

For any further enquiries regarding the licence status of this document, please contact:

researchsupport@kent.ac.uk

If you believe this document infringes copyright then please contact the KAR admin team with the take-down information provided at <http://kar.kent.ac.uk/contact.html>

La recepció de Joan Maragall en el món anglosaxó

Montserrat ROSER I PUIG

Universitat de Kent

m.roser-i-puig@kent.ac.uk

Résumé : Cet article propose un panorama de la diffusion de l'œuvre de Joan Maragall dans les Iles Britanniques et aux Etats Unis. On évoque un grand nombre de publications de ses poèmes et d'autres écrits en catalan et en anglais ainsi que des ouvrages de critique littéraire depuis le début du XXe jusqu'au début du XXIe siècle, et on aborde plus spécifiquement la critique des professeurs Arthur Terry et Geoffrey Ribbans ainsi que les techniques du «New Criticism».

Mots-clés : Joan Maragall, poésie catalane, *Renaixença*, critique, Arthur Terry, Geoffrey Ribbans, New Criticism.

No es pot dir que Joan Maragall (1860 - 1911) sigui tan conegut al món anglosaxó com per exemple un Ramon Llull, un Josep Carner o un Carles Riba. No obstant i això, sí que podem dir que hi ha hagut contribucions notables al coneixement del poeta dins ambients limitats i també ens els cercles acadèmics que utilitzen la llengua anglesa com a mitjà de comunicació internacional.

En primer lloc, tal i com documenta Geoffrey Ribbans a «Joan Maragall at the Edge of Modernity»¹, la primera notícia que tenim de Joan Maragall a les Illes Britàniques és un assaig intitulat «The Spanish Woman», publicat en anglès a la revista sufragista *The Englishwoman* gràcies a la intervenció d'un amic seu i de Miguel de Unamuno, Royall Tyler i de l'editora, Elisina Grant Richard, el maig del 1909, de caire molt tradicionalista i conservador, però que representava fidelment la forma de veure la situació de les dones a Espanya i a Catalunya en aquells moments (p. 98-99). Aquest article, però, sembla haver estat una contribució esporàdica i no tenim constància de cap altra contribució ni assagística ni poètica en vida de l'autor.

Això no és sorprenent, doncs la intenció dels intel·lectuals catalans de principis del XX es concentrava especialment en crear una imatge internacional més que de la literatura, de la cultura i la política catalana, tal i com ho demostren les primeres temptatives dutes a terme pels membres de *La Revista* a partir del 1915. L'interès d'aquests intel·lectuals era el de documentar i discutir els efectes de la Gran Guerra a Catalunya i mostrar quina era l'actitud dels catalans davant la guerra europea. Així, per exemple, el 1916, Eugeni Xamar va publicar a Londres un opuscle intitulat «Contra la idea d'imperi», que tractava les idees catalanes del moment i les posava dins el context europeu. Aquests articles van ser rebuts favorablement degut bàsicament a l'interès per Espanya i la seva diversitat, generat per la situació històrica de finals de la primera guerra mundial². La següent fase fou durant els anys 1917 i 1918 quan, entre els articles històrics i polítics, *The Times* va començar a publicar articles que mencionaven

¹ RIBBANS, Geoffrey. «Joan Maragall, at the Edge of Modernity. (In Memory of Arthur Terry)». *Catalan Review: International Journal of Catalan Culture*, 18. 1-2 (2004), p. 97-105.

² Vegeu ROSER I PUIG, Montserrat. «Literatura catalana a Anglaterra entre 1917 i 1936». *Revista de Catalunya*, núm.116 (març 1997), p. 37-50.

ocasionalment la literatura, obrint així la porta a la promoció dels escriptors catalans del moment (com per exemple Joaquim Ruyra, Josep Sebastià Pons, Marià Manent, Josep Maria López-Picó i Josep Carner, entre altres). Els catalans van començar traduint autors britànics i americans, la qual cosa els dugué, com per exemple en el cas de Marià Manent, a fer contactes personals amb escriptors i editors i així, a més a més d'aconseguir adquirir els drets d'autor per les traduccions, els permeté desenvolupar els coneixements necessaris per fer present la poesia catalana als països de parla anglesa ja fos en versions originals o traduïdes o publicant ressenyes dels llibres recentment publicats al nostre país.

Això ho veiem a partir del 1919 quan *The Athenaeum* comença a publicar regularment ressenyes de llibres catalans, però com ja havia esdevingut costum, aquestes tendeixen a referir-se a autors contemporanis (així n'hi havia de llibres de Nicolas d'Olwer, Josep Carner, Joaquim Folguera, J. M. López-Picó, Alexandre Plana, Carles Riba i Josep Maria de Sagarra) i no d'anteriors. De fet, el recobriment arqueològic de la literatura catalana a nivell internacional (dins el que malauradament havia caigut Maragall), no hauria de començar fins després de la feina vindicadora del moment, que reclamava una veu catalana a Europa, doncs, tot i que és cert que *The Athenaeum* ressenyà l'*Antologia de poetes catalans* d'Alexandre Plana, on Joan Maragall hi era mencionat, en aquesta no hi figurava el text de cap dels seus poemes³, cosa que vol dir que, en vida, la poesia de Joan Maragall no havia arribat ni als lectors de les Illes Britàniques ni als de Nord Amèrica. Per altra banda, l'escriptor Aubrey Bell, que havia estat treballant en *The Oxford Book of Portuguese Poetry* (que es no publicaria fins el 1925), escrigué a Marià Manent l'estiu del 1920 comentant-li que estava fent la recopilació d'una antologia de poesia catalana que hauria inclòs Maragall, *The Oxford Book of Catalan Verse*, que, després de varis intents frustrats va haver d'abandonar.

No obstant i això, gràcies als contactes establerts per aquests primers intel·lectuals, les associacions literàries amb els escriptors anglosaxons foren tan reeixides que acabaren desembocant finalment en la sol·licitud primer i la concessió més tard del dret a crear el PEN club català el 1922. Com deia Josep S. Cid:

Per als catalans l'oportunitat de participar directament en una organització internacional significava una possibilitat d'afirmar que la literatura pròpia acomplia el projecte enunciat pels escriptors del renaixement literari del XIX, i de situar, després de segles de decandiment, la literatura catalana en el lloc que li corresponia entre les altres literatures⁴.

I, de tornada els primer congrés internacional del PEN, que es celebrà a Londres l'1 de Juliol de 1923, *La Revista* proclamava que «Catalunya hi era reconeguda amplament, sense restriccions de cap mena», però, tot i la presència d'articles sobre Catalunya a la premsa general, des de la instauració de la dictadura de Primo de Rivera fins a la declaració de la Segona República, hi hagué molts pocs canvis en el coneixement internacional de la literatura catalana.

Als anys trenta, un cop l'interès a *The Athenaeum* va fer fallida, el *Times Literary Supplement*, sota la direcció d'Aubrey Bell va continuar ressenyant obres del moment (Manent, Lòpez-Pico, Maseras, Josep Lleonart, S. Sánchez-Juan, i Josep Sebastià Pons,

³ És difícil imaginar el valor d'aquestes ressenyes, doncs els llibres no haurien estat a l'abast, ni lingüística ni físicament del lector britànic.

⁴ CID, Josep S. *El centre català del PEN: 70 anys d'història*. Barcelona: Centre Català del PEN, Ajuntament de Barcelona, 1992, p. 10.

entre altres). Però altra vegada fou la crisi política la que hauria d'estimular l'interès internacional per la situació d'Espanya i la que va donar l'oportunitat als amics de *La Revista* de proposar Barcelona com a seu del congrés internacional del PEN Club el 1935⁵.

Mentrestant, Marià Manent havia establert contacte amb l'escriptor americà George Allan England, gràcies al qual la revista *The Commonweal* de Nova York, li publicà tres articles: «The Spanish Republic and the Religious Question» (23/12//31), «Two Catalan Poets: Josep Carner's Latest book; *Jubilee* by J.M.López-Picó» (15/06/32) i «Home Rule in Catalonia» (2/12/32), establint així una presència de la literatura catalana, també contemporània, als Estats Units. Però no fou fins el 1946 que E. Allison Peers va publicar el volum *St John of the Cross and other lectures*, on apareix una part dedicada a Joan Maragall. Aquest volum constitueix la consolidació dels primers estudis específics sobre Maragall, inicialment destinats a la docència i finalment cristal·litzats en un document analític produït per un hispanista britànic i destinat als lectors de llengua anglesa. Segons Allison Peers, les conferències sobre la Renaixença s'havien donat durant els anys 1928, 1929 i 1930, amb el suport de la Fundació Bernat Metge a Bedford College (Universitat de Londres), a la Universitat de Glasgow, a la de Columbia (Nova York) i a la universitat de Pennsilvania. Al 1946 Allison Peers encara declarava que li agradaria poder publicar algun dia tota una història de la literatura catalana, però que de moment havia triat les quatre conferències del volum (sobre Aribau i Cabanyes, Rubió i Ors i els Jocs Florals, Verdager i Maragall). Aquí l'obra de Joan Maragall es presenta com la d'un escriptor innovador no pas pels temes que toca, que no difereixen gaire dels dels poetes dels Jocs Florals, sinó per l'originalitat del tractament que fa d'aquests temes. Maragall és interpretat com un poeta que dona especial importància al tema de l'amor, a la seva original concepció de l'art, al seu patriotisme (un patriotisme raonat, no instintiu, que es mou molt més profundament del que s'acostumava a veure en aquell moment), i a la seva religiositat, que el duu a la frontera del que es podria considerar l'ortodòxia catòlica⁶. Per a E. A. Peers, Maragall inaugurava l'època moderna de les lletres catalanes (p. 143) amb la seva teoria artística de «la paraula viva», segons la qual, Peers explica, la forma no ve primer i l'expressió després, sinó que totes dues venen plegades⁷. Aquesta simultaneïtat venia determinada per la coexistència de dos elements: «la puresa d'esperit» que condiciona la recepció de la inspiració, i «la paraula viva» en la qual aquesta inspiració resideix, de manera que un cop el poema s'escriu sota aquesta poderosa influència, es convertia en sagrat i no es podia tornar a tocar (p. 152). Per altra banda, E. A. Peers veia a Joan Maragall com a directe antecessor de Josep Carner, Josep Maria López-Picó i, d'una manera menys directa, de Pujols, Pons, Albert, Guasch, Manent i Pijoan, mentre que el situava en contrast directe amb els Parnassians francesos, els poetes de l'Escola Mallorquina i els «Modernistas» espanyols (p. 157).

Aquesta publicació fou seguida per la emblemàtica celebració dels Jocs Florals de la Llengua Catalana a Londres l'11 de setembre de 1947, al Memorial Hall de Westminster, en el que hi va estar present el professor Ignasi González Llubera, que era a la Universitat de Belfast, i del mateix E. Allison Peers, de la Universitat de Liverpool,

⁵ Vegeu ROSER I PUIG, Montserrat. «Els contactes amb l'estranger i el seu ressò en l'obra de Marià Manent». *Revista de Catalunya*, núm.104 (febrer 1996), p. 87-98.

⁶ ALLISON PEERS, E. *St John of the Cross and other lectures*. Londres: Faber & Faber, 1946, p. 143-157. També cal dir que Allison Peers havia publicat una mena d'història de la nacionalitat catalana, *Catalonia Infelix* a Oxford University Press, el 1937.

⁷ E. A. Peers crea un vincle aquí amb el «Creacionismo» (p. 154).

que eren els pioners de l'estudi i de l'ensenyament de la literatura catalana a les Illes britàniques⁸.

De totes maneres, la falta de recursos de l'època que seguí el final de la segona guerra mundial va fer la promoció de la literatura catalana a la Gran Bretanya pràcticament impossible fins a principis del anys 50, amb la publicació de *Anthology of Catalan Lyric Poetry* per Dolphin Book Co, (Oxford), el 1953, amb una selecció i introducció de Joan Triadú, i editada per Joan Gili⁹. Tot i que a aquesta antologia els poemes es reproduïen en català, sense traducció anglesa, la introducció sí que era en aquest idioma i dedicava cinc planes (LXVIII-LXXIII) a Joan Maragall dins la secció sobre la fase de consolidació de la Renaixença, que començava parlant de Miquel dels Sants Oliver i d'Àngel Guimerà, i continuava amb la figura de Maragall com a exemple de la culminació de l'època. Triadú en destacava l'obra de Maragall com a reacció contra la de Verdaguer, i esmentava especialment la gran capacitat de racionalització de l'experiència i la intel·lectualització dels sentiments que mostrava. Maragall hi era considerat, més urbà, gran coneixedor dels romàntics alemanys i dels clàssics, i capaç de racionalitzar l'experiència en termes d'un sistema estètic propi però alhora capaç d'una contradicció i complexitat interior molt moderna per al seu temps (p. LXIV). Es mencionava també que estava casat amb una dona anglesa (de sang andalusa), Clara Noble, i s'atribuïa a aquesta la facultat de mantenir intacte l'interior sensible, l'actitud suau i la manca de caràcter del poeta. I, tot i que el seu ús del llenguatge era proclamant inferior al de Verdaguer, la seva sensibilitat com a poeta amorós, i la seva simplicitat i sinceritat eren vistes com a superiors a les dels romàntics alemanys (p. LXV). Així, doncs, Triadú declarava que «com a poeta amorós, Maragall era tan senzill i tan sincer que va arribar més enllà que els romàntics, fent-se agradable al lector d'una manera íntima, directa i conscient, que no havia aconseguit cap altre poeta català fins aquell moment» (p. LXX). De Joan Maragall, l'antologia reproduïa «Les minves del gener», «Pirenenques», «Joan Garí», vàries seccions de «El comte Arnau», «La fi d'en Serrallonga», «En la mort d'un jove», «Nausica», etc., fins a un total de 25 planes, justificada per la declaració de Triadú de que a la seva mort la seva influència futura ja estava assegurada i, en conseqüència Maragall constituïa una lectura imprescindible per a tot aquell que estigués interessat en la poesia catalana.

És a partir dels anys 50 i 60 que comencem a veure un interès per Maragall als Estats Units. Per exemple, el 1954 Rogelio A. Casás presentava la tesi «Joan Maragall: Catalanian Poet (1860-1911)» a Columbia University; el 1961 Egon Schwarz publicà l'article «Joan Maragall, Catalan Mediator of German Literature» a *Modern Language Notes*, de Baltimore, i el 1966 Henry Mendeloff escrigué «Maragall's La vaca cega: A Study in Bovine Stoicism» a *Romance Notes*, de la Universitat de North Carolina, on el crític arribava a la conclusió que:

⁸ Segons Geoffrey Walker a la seva història de la Anglo-Catalan Society. Vegeu <http://www.anglo-catalan.org/HISTORY.HTM>

⁹ TRIADÚ, Joan. *Anthology of Catalan Lyric Poetry*. Oxford: Dolphin Book Co., 1953. Recordem que Joan Gili fou qui va publicar la primera gramàtica catalana en anglès, *Introductory Catalan Grammar. With a Historical Outline of the Language and Literature, a Selection from Catalan Writers, and Vocabulary*, a Dolphin Book Co., el 1943. Vegeu també, ROSER I PUIG, Montserrat. «La Missió cultural de Joan Gili, Josep Trueta i Josep Maria Batista i Roca durant la dictadura». Col·loqui europeu d'estudis catalans volum1, *La recepció de la literatura catalana a Europa*, Eliseu Trenc i Montserrat Roser ed., Centre d'études et de recherches catalanes, Montpellier, 2004 p. 7-23, i pel que fa a la promoció de la cultura i la literatura catalana a través de la fundació i la celebració anual del congrés de l'Anglo-Catalan Society a partir del 1954. <http://www.anglo-catalan.org/>

«La vaca cega» de Maragall és la víctima tràgica de «les petites ironies de la vida» i la seva vida ha esdevingut alhora la paradòxica extensió de la paradoxa de la ceguesa, és a dir, dels ulls que no veuen. L'estoïcisme amb el qual la vaca duu el seu problema i al voltant del qual adapta la seva vida, li permet continuar caminant amb dignitat, tal i com ho ha de fer una de les criatures de Déu. (p. 21).

Però potser la contribució més emblemàtica pel que fa a l'impacte de Maragall en l'acadèmia britànica fou la publicació el 1963 de *La poesia de Joan Maragall*, d'Arthur Terry qui, des de la Universitat de Belfast, continuava la saga del professor González Llubera. En aquesta obra és on Terry fa una apreciació de l'obra de Joan Maragall a partir d'una aproximació molt personal a la crítica poètica que ell mateix ja havia anat forjant en la seva obra anterior. A la seva conferència «Two views of Poetry», ell posava la poesia «entre la no-verbalitat i la discursivitat»:

Tant si creiem, com ho feien al Renaixement, que les nostres idees, sentiments són percepcions de les veritats divines, com si preferim pensar que sorgeixen d'un ordre d'impulsos preconscients, no hi ha dubte que la riquesa de la poesia depèn de la seva posició entre els dos extrems: el de la comunicació no verbal i el de la declaració discursiva¹⁰.

Les idees sobre la crítica que aplica Terry, com ell mateix reconeix a l'«Advertiment» a la segona edició del llibre, s'inspiren en les que explicaven I. A. Richards al seu llibre *Principles of Literary Criticism* (Londres 1948) i John Holloway a *The Victorian Sage: Studies in Argument* (Londres, 1953). Sembla doncs que per a Terry, igual que per a I. A. Richards, la literatura, i més específicament la poesia, ajuda al lector a comprendre la vida, i el paper del crític és precisament, el d'ajudar al lector a entendre la poesia:

Si un poema representa un tipus de síntesi molt especial, com la literatura en conjunt, és capaç d'afegir quelcom d'important a la nostra comprensió general de la vida. Dit d'una altra manera: un poema sempre contribueix a quelcom que es troba més enllà de si mateix, i una part de la feina del crític consisteix a demostrar la natura d'aquesta contribució. Es tracta d'una feina que probablement tan sols pot aconseguir d'una manera adequada un crític excepcional; tanmateix, en un nivell més modest, l'essencial consisteix a preguntar-se, no solament com un poema aconseguix els seus efectes, sinó també què és allò que ha aconseguit mitjançant aquests efectes. Així, mai no és suficient analitzar les complexitats d'un poema com si la complexitat fos un valor en si mateixa; allò que volem saber és quant s'ha guanyat per tals mitjans en termes de l'experiència vital¹¹.

Però és una tasca molt difícil, doncs:

Aquesta insistència en el poder que té la poesia de renovellar les mateixes fonts de la percepció no deixa de crear certs problemes per al crític que intenti restar fidel a la seva pròpia experiència de lector. Més concretament, li és qüestió de trobar una manera de parlar d'una poesia determinada sense trair ni la seva força ni la seva capacitat per a suggerir unes implicacions que solen transcendir la mateixa matèria

¹⁰ Citat per Peter FRANCE a «Arthur Terry: An Appreciation». *Word in Time: Poetry, Narrative, Translation. Essays for Arthur Terry on the occasion of his 70th Birthday*. Colchester: University of Essex, p. 6-9, p. 7.

¹¹ TERRY, Arthur. «Pròleg» a *Sobre poesia catalana contemporània*. Barcelona: Edicions 62, 1985, p. 7-10, p. 9.

verbal del poema. Es tracta, evidentment, d'un ideal difícilment assequible, però que mai no s'ha de perdre de vista¹².

És basant-se en aquestes consideracions que Terry opta per la tècnica del «close reading» per a la seva interpretació dels poemes de Maragall. Ens diu:

Aquest llibre no vol ésser sinó un guia discret a la poesia de Maragall, és a dir, un llibre del qual el lector podrà prescindir com més s'endinsi ell mateix en la comprensió dels poemes. [...] Tanmateix, esperem haver donat una visió de conjunt de la poesia maragalliana que pugui servir com a base per a la crítica futura que vindrà a rectificar aquest intent nostre¹³.

No obstant i això, com diria 27 anys més tard en publicar la segona edició del llibre, aquest «close reading» no és una paràfrasi sinó una anàlisi de la relació entre les sensacions i els conceptes que constitueixen els poemes:

Sempre he pensat que el comentari d'un poema que se cenyeixi a allò a que s'aplicaria igualment a una paràfrasi en prosa no constitueix una interpretació. Qualsevol poema autèntic en fi –i la majoria dels poemes de Maragall ho són– consisteix en unes estructures imaginatives que depenen simultàniament de la col·locació exacta de mots i de sons dins un context molt precís, i de les relacions més àmplies de sensacions i conceptes que determinen el conjunt del poema. És això que he intentat analitzar, no sé amb quin èxit, tot pensant que fer altrament seria traïr la força, i alhora el sentit, d'un poema determinat¹⁴.

D'aquesta manera, la intenció del crític és la d'analitzar el poema i deixar que aquest parli per sí sol. Ja des del començament, aquesta manera de tractar la poesia va incitar participació entre els estudiosos catalans i, tan bon punt es va publicar el seu estudi sobre Maragall, Marià Manent en va exaltar el valor de la seva lectura personal tot dient que:

El seu mètode estimula, és cert, la imaginació del lector, l'empeny a explorar la possibilitat d'altres interpretacions de la poesia maragalliana: però la modèstia amb què Terry exposa el seu propòsit podria fer-nos creure que es tracta d'una crítica purament impressionista i suggestiva¹⁵.

De fet, la impressió que va deixar entre els catalans, com explica Manent a continuació, fou força diferent. Ens diu:

És en realitat, un llibre profund, rigorós, admirablement construït. L'exposició crítica, desplegada a través d'una erudició densa i vària –referida a set o vuit literatures– hi arrenca d'aquell assaboriment intuïtiu dels poemes sense el qual no seria eficaç l'estricta anàlisi formal ni l'ajut del context cultural i històric. (p. 15)

Tot i l'element analític que aquests «New critics» proposaven, l'actitud de Terry era molt més generosa i no negava en absolut el valor de la part més humana dels poetes: la

¹² TERRY, Arthur. «Pròleg» a *Quatre poetes Catalans: Ferrater, Brossa, Gimferrer, Xirau*. Barcelona: Edicions 62, 1991, p. 5-7, p. 6.

¹³ TERRY, Arthur. «Advertiment» a *La poesia de Joan Maragall*. [1963]. Barcelona: Quaderns Crema, 2000, 2a edició, p. 11-12.

¹⁴ TERRY, Arthur. «Nota a la segona edició» a *La poesia de Joan Maragall*. Op. cit., p. 10.

¹⁵ MANENT, Marià. «El Maragall d'Arthur Terry». *Poesia, Llenguatge, Forma*. Barcelona: Edicions 62, 1973, p. 45-50, p. 45.

seva vida, el seu estatus social i el seu sentiment de diferència nacionalista, cosa de la que Manent era conscient quan comentava que:

El llibre de Terry ens mostra amplament com, per dilucidar aquesta experiència, cal acudir més d'una vegada a les "circumstàncies", a la biografia, a la situació cultural o social, a d'altres escrits de l'autor (i amb més motiu tractant-se d'un escriptor tan coherent com Maragall), als comentaris de la crítica contemporània. (p. 46)

I en una altra ressenya, Manent conclouia que: «la intensitat del llibre no defalleix en cap moment, i sovint fins i tot ens produeix la impressió que sentim parlar de Maragall per primera vegada»¹⁶. I, de fet, quan el 1981 Edicions 62 va crear la MOLC (les millors obres de la literatura catalana), fou precisament a Arthur Terry a qui li van demanar que fes l'antologia de Maragall i la introducció al volum, a la que acaba descrivint al nostre poeta dient que:

Amb totes les seves complexitats i hesitacions, Maragall demostra una fe invariable en la importància de la poesia i en la seva capacitat per a influir sobre la conducta humana en el seu nivell més profund, que el relaciona directament amb els més grans poetes del Romanticisme i que li assegura in lloc preminent entre els de la seva pròpia llengua¹⁷.

Però la feina crítica de Terry no va quedar aquí. A l'any 2000 Quaderns Crema va publicar la segona edició del seu llibre sobre Joan Maragall, tot i que aquesta no afegeix res més que una nota de dues planes a la versió original, però sí que puntualitza que en els trenta-set anys transcorreguts el que ha millorat molt és el coneixement i la bibliografia que existeix sobre el modernisme i, més específicament, la interpretació d'«El Comte Arnau», que havia fet Joan Lluís Marfany des de la Universitat de Liverpool, i la lectura del «Cant espiritual» que havia fet Eduard Valentí¹⁸. Amb més detall, ell donaria, també en català, una lectura crítica d'altres poemes maragallians al seu article «La poesia de Joan Maragall», publicat a la revista electrònica *Journal of Catalan Studies* el 2001¹⁹. Però tot i que Terry va passar molts anys parlant de Maragall al lector català, també va compartir la seva fascinació amb el lector anglosaxó amb la publicació, el 1972, del seu *Catalan Literature*, un volum que es reeditaria el 2003 amb el títol *A Companion to Catalan Literature* i en el qual Maragall hi figura contundentment en el capítol 3 sobre el segle XIX, dins la secció que dedica al Modernisme i que tracta de Rusiñol i Maragall²⁰.

És a partir dels anys 70 que Geoffrey Ribbans comença la seva monumental tasca de l'edició castellana de l'obra de Maragall, que apareix a Castalia el 1984 i el 1989 que Maria Guitart Ribas publica l'article «Faust and the Cant Espiritual», a la *Catalan Review*²¹. Però l'atenció per aquest autor agafarà embranzida especialment el 1995, quan Josep Maria Solà Solé i Ellen Ginsberg publiquen a Peter Lang New York el volum *Modern Catalan Literature*, dins el qual hi figuren varis capítols sobre o relacionats amb Joan Maragall, com per exemple el de Josep Maria Solà Solé mateix,

¹⁶ MANENT, Marià. «Sobre el Maragall d'Arthur Terry». *Serra d'Or*, núm.11 (Nov. 1963), p. 28.

¹⁷ TERRY, Arthur. «Joan Maragall». *Joan Maragall. Antologia poètica*. Barcelona: Edicions 62, 1981, p. 5-12, p. 9.

¹⁸ TERRY, Arthur. *La poesia de Joan Maragall. Op. cit.*, p. 10.

¹⁹ TERRY, Arthur. «La poesia de Joan Maragall», <http://www.anglo-catalan.org/jocs/4/articles/therry/index.html>

²⁰ TERRY, Arthur. *A Companion to Catalan Literature*. Londres: Tamesis, 2003, p. 73-81.

²¹ GUITART RIBAS, Maria. «Faust and the Cant Espiritual». *Catalan Review: International Journal of Catalan Culture*, 3.1 (July 1989), p. 85-97.

«Sobre el “Cant espiritual” de Joan Maragall»²², i de la mateixa època serà l'article de Geoffrey Ribbans, «El mejor poeta de España del año 1900» publicat en castellà a la *Revista de Lengua y Literatura Catalana, Gallega y Vasca*, el 1995²³. A partir d'aquí el 2003 surt a *Catalan Review* l'article de Álvaro A. Ayo, «Memories of Iberian Identities: Joan Maragall's Catalan Room of His Own» on s'analitza el nacionalisme maragallià, el seu ideal ibèric i la seva visió de la relació que hauria d'existir entre Catalunya, Castella i Portugal (p. 13) que es decanta per un federalisme (altrament denominat Iberisme) (p. 16), i el 2004 apareixen els articles de Josep Miquel Sobrer «La gran encisera: Three Odes to Barcelona, and a Film' i de Geoffrey Ribbans, «Joan Maragall, at the Edge of Modernity. (In Memory of Arthur Terry)» també a *Catalan Review* on es recalca la influència de Nietzsche en el nostre poeta (p. 101)²⁴.

La promoció de Joan Maragall dins altres contextos ha estat també evident amb la publicació el 2005 dels articles de Richard A. Cardwell, «History and Historiography: Joan Maragall and the Search for Roots» a *Studi Ispanici* i el de Brad Epps, «Between Europe and Africa: Modernity, Race, and Nationality in the Correspondence of Miguel de Unamuno and Joan Maragall» a *Anales de la Literatura Española Contemporánea*, on es recalquen tant la «manera poètico-religiosa d'entendre la realitat» de Maragall (p. 98) com les seves perspectives nacionalistes en la relació de Catalunya amb Europa i Àfrica en contrast amb les opinions i actituds de Miguel de Unamuno²⁵. I, més recentment, els Catalans, en aquest cas per boca d'August Bover amb l'article «Verdaguer, Talrich i Maragall en els orígens de Josep Sebastià Pons com a poeta català» han anat posant al corrent als lectors internacionals de la continuada influència de Maragall en les generacions posteriors²⁶.

Concloent, doncs, podem dir que, de la mateixa manera que Maragall ha estat una de les grans personalitats de la literatura catalana utilitzades com a punt de referència en la justificació històrica del desenvolupament de la nostra literatura, quan s'ha tractat de fer conèixer aquesta literatura als lectors angloparlants, Maragall ha estat també un dels puntals indispensables. La contribució feta per la crítica anglosaxona és que, gràcies a l'anàlisi derivada de l'aplicació de les tècniques del «New Criticism», l'ha col·locat dintre del context molt més ampli de literatura comparada, a més a més de constituir-la com a exemple irrefutable de la capacitat poètica de la nostra llengua de principis del segle XX i com a inspiració de molts dels grans poetes catalans posteriors. Aquesta apreciació crítica en llengua anglesa no sols ha fet possible disseminar l'obra i la personalitat de Joan Maragall entre el gran nombre de lectors d'aquest idioma, sinó que ha ajudat a refermar la imatge de la cultura catalana en general des d'una perspectiva acadèmica i de gran prestigi.

²² SOLÀ-SOLÉ, Josep M. «Sobre el 'Cant espiritual' de Joan Maragall». *Modern Catalan Literature*. Ed. Josep M. Solà-Solé and Ellen Ginsberg. Catalan Studies: Translations and Criticism vol. 18, New York: Peter Lang, 1995. 137-49.

²³ RIBBANS, Geoffrey. «El mejor poeta de España del año 1900». *Revista de Lengua y Literatura Catalana, Gallega y Vasca*, 4 (1994-1995), p. 321-28.

²⁴ SOBRER, Josep Miquel. «La gran encisera: Three Odes to Barcelona, and a Film». *Catalan Review: International Journal of Catalan Culture*, 18.1-2 (2004), p. 121-28. RIBBANS, Geoffrey. «Joan Maragall, at the Edge of Modernity. (In Memory of Arthur Terry)». *Catalan Review: International Journal of Catalan Culture*, 18.1-2 (2004), p. 97-105.

²⁵ CARDWELL, Richard A. «History and Historiography: Joan Maragall and the Search for Roots». *Studi Ispanici*, 30. (2005), p. 159-177. EPPS, Brad. «Between Europe and Africa: Modernity, Race, and Nationality in the Correspondence of Miguel de Unamuno and Joan Maragall». *Anales de la Literatura Española Contemporánea*, 30.1-2 (2005), p. 97-132.

²⁶ BOVER I FONT, August. «Verdaguer, Talrich i Maragall en els orígens de Josep Sebastià Pons com a poeta català». *Catalan Review: International Journal of Catalan Culture*, 22 (2008), p. 95-111.